

בעצמו.

והוסיף רב פפא: וסימנא לידע מי התייחס למתניתא ומי אמר שמעתתא:

מתניתא [בלשון הנופל על לשון], **מלכתא!** והיינו, שרב מלכיא מתייחס לדברי מתניתא ומתניתין.

ומבארין: מאי בינייהו מה בין רב פפא ורב חנינא בריה דרב איקא?

איכא בינייהו דין שפחות, שהוא שייך למתניתין. לרב פפא אמר את זה רב מלכיא, שכל הלכותיו הן מתניתין ומתניתא, ואילו רב חנינא בר איקא שנה הלכה זאת בכלל הלכותיו של רב מלכיו.

אמר רב אשי: אמר לי מר זוטרא, קשה [התקשה] **בה רבי חנינא מסורא: מדוע לא** **לישתמיט** [לא טרח] **תנא ואשמועינן דין גומות** שהן סימן גדלות אפילו בלא שנראה שער?

ותריין: **אי אשמועינן גומות**, הוה **אמינא** **עד שיהו שתי שערות בשתי גומות**. ולפיכך לא נאמר דין זה במשנה או בברייתא, עד שבא רב מלכיו ושנה בשם רב אדא בר אהבה שגומות הינם סימן לשערות שהיו, ונשרו.

וקא משמע לן שאין צורך בשתי שערות בשתי גומות נפרדות אלא דאפילו שתי שערות בגומא אחת הן סימן גדלות.

ומקשינן: **ומי איכא כהאי גוונא שתהיינה שתי שערות בגומא אחת?**

והכתיב בספר איוב "אשר בשערה ישופני

והרבה פצעי חנם". ואמר רבא בביאור כתוב זה: **איוב בסערה חירף, ולכן, בסערה השיבוהו!**

בסערה חירף: אמר איוב לפניו: רבש"ע, שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלפה לך בין איוב לאיוב [שהינך מכה את איוב אוהבך כאלו היה אויבך]?

ולכן **בסערה השיבוהו**. ככתוב "ויען ה' את **נב-ב** **איוב מן הסערה** [והיינו, משער ראשך נמצאת תשובתך], **ויאמר אליו, שוטה שבעולם! הרבה נימין** [שערות] **בראתי בראשו של אדם, ולכל נימא ונימא בראתי לו גומא בפני עצמה, כדי שלא יהיו שתיים יונקות מגומא אחת. שאלמלא שתיים יונקות מגומא אחת, מכחיש מאור עיניו של אדם!!**

גומא בגומא לא נתחלף לי, איוב באיוב נתחלף לי?

ומוכח מדברי רבא שאין שתי שערות היונקות מגומא אחת וכיצד אמרנו ששתי שערות בגומא אחת נקרא סימן?

ומשינינן: **לא קשיא. הא, בגומא, שבגוף האדם יש שתי שערות בגומא אחת. הא, ברישא, בראשו של אדם נמצאת כל שערה בגומא נפרדת.**

אמר רב יהודה אמר שמואל: שתי שערות שאמרו שהן סימן גדלות אינן צריכות להיות סמוכות זו לזו. אלא, אפילו נמצאו אחת על חכה [שהיא מעין בשר מעובה בצורת כף מעל האבר ומתחת לכרס] ואחת על הביצים.

תניא נמי הכי: שתי שערות שאמרו, אפילו אחת בנבה מתחת לאותו מקום באשה ואחת בכריסה. וכן אחת על גבי קשרי

בצידו, ואמר לי, כשאתה מגיע אצל רבי עקיבא, אמור לו: עד מתי הבת ממאנת? אם יאמר לך, עד שתביא שתי שערות, אמור לו: והלא בן שלקות העיד במעמד כולכם כיבנה, עד שתכלכל, ולא אמרתם לו דברי?

והוסיף רבי שמעון: כשבאתי אצל רבי עקיבא, ואמרת לי את דברי חנינא בן חכינאי, אמר לי רבי עקיבא:

א. כלכול זה, איני יודע מה הוא [כלומר, חלוק אני בדיון זה].

ב. את בן שלקות, איני מכיר.

ג. ולעצם השאלה עד מתי הבת ממאנת, התשובה היא, עד שתביא ב' שערות.

מתניתין:

שתי שערות שחורות האמורות בפרה

אצבעותיה של יד ואחת על גבי קשרי אצבעותיה של רגל, דברי רבי שמעון בן יהודה, איש כפר עכו, שאמר משום רבי שמעון.

ורבנן מה הם טוברים?

אמר רב הסדא [לגירסת הב"ח = רב אשי]: אין שתי שערות סימן עד שיהו שתי שערות במקום אחד! (24)

תנו רבנן: עד מתי הבת ממאנת, עד שתביא שתי שערות, דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר, עד שירבה השחור.

רבי יוסי אומר, עד שתקיף העטרה בשערות.

בן שלקות אומר, עד שתכלכל שיהיה אותו מקום שלמטה מכוסה בשערות רצופות.

ואמר רבי שמעון: מצאני חנינא בן חכינאי

מקום באיש ובאשה אינו רוצה לומר שיצמחו באיזה מקום שיהיה בגוף, אלא מתנאי השערות שיצמחו למטה בגוף במקומות הידועים שהשער צומח בהם, וכתב הרש"ש ראייה נוספת לדעת הרמב"ם, שהרי בלשון המשנה נקראים סימני גדלות 'סימן התחתון' ואם נאמר שמועילות שערות אפילו בקשרי האצבעות, אם כן אין ראוי לקרוא ליד סימן תחתון ביחס לשאר סימני הגוף, ועל כל פנים אף לחולקים על הרמב"ם, מכל מקום גם הם מודים שלא מועילות שערות בכל מקום בגוף, אלא דוקא בקשרי האצבעות. ומכח זה מתקשה החזון איש בדברי הרמ"א באבן העזר סימן קע"ב סעיף ה' לגבי סריס, שפסק הרמ"א היו לו שתי שערות בשאר הגוף אינו סריס, ולשונו מאד קשה, שהרי לפי הרמב"ם זה רק אם שתי שערות אלו נמצאות

24. הרמב"ם בהלכות אישות פרק ב' הלכה י"ז, פוסק ששתי השערות צריכות להיות דוקא במקום הערוה, ופירש הרב המגיד שמקורו בדברי חכמים שפסקו 'עד שיהיו שתי השערות במקום אחד' ומפרש הרמב"ם שהכוונה למקום הערוה. אולם ראשונים אחרים פירשו את דברי רבנן, שצריכים להיות שתי השערות במקום אחד כלומר יחד, אבל מקום זה יכול להיות בקשרי אצבעות היד, וכתב הגר"א [בביאור הגר"א אבן העזר סימן קנ"ה אות ס"ב] שגם הרמב"ם מפרש את הגמרא כאן 'במקום אחד' כפשוטו, שצריכים שתי השערות להיות יחד, וזה שפסק הרמב"ם שדוקא במקום ערוה, מקורו מהגמרא ביבמות דף פ' וכפי המבואר בפירוש המשניות לרמב"ם ביבמות סוף פרק י' וכך כתוב שם, ומזה יתבאר לך ששתי השערות הנזכרות בכל

אדומה לפוסלה

גמרא:

ושתי שערות לבנות המטמאות בנגעים.

ושתי שערות האמורות בכל מקום בתינוק ובתינוקת, אינן נחשבות אלא עד שיהיה בהן כדי לכרוף ראשן לעיקרן, דברי רבי ישמעאל.

רבי אליעזר אומר: כדי לקרוין לאחוז מעט בציפורן.

רבי עקיבא אומר: כדי שיהו ניטלות בזוג מספריים.

אמר רב הסדא אמר מר עוקבא: הלכה כדברי כולן, להחמיר. שבשיעור קטן כבר אין האשה יכולה למאן, ולחלוץ חולצת רק כשהיו לה שערות בשיעור הגדול. (25), (26)

מתניתין:

הרואה כתם, הרי זו מקולקלת, שמצאה כתם

במקום הערוה, ואף לחולקים על הרמב"ם, על כל פנים צריך שיהיו בקשרי היד, אבל לא בכל מקום בגוף.

25. המשנה למלך בהלכות אישות פרק ב' מקשה, אם אנו חוששים לכל הסימנים להחמיר, אם כן ממתי שיש לה הסימן הראשון היא כבר ספק גדולה, וכך היא תשאר עד שיגיע הסימן האחרון, ואם כן מה המשמעות של הסימן האמצעי ומתי יצטרכו לחשוש לו, ותיריך הסדרי טהרה שיש נפקא מינה, אם התקדשה אחרי שיש לה את הסימן הקטן וחזרה וקיבלה קידושין מאדם אחר אחרי שהביאה את הסימן השני - האמצעי, ואם לא היינו חוששים לאמצעי, אם כן לא היינו חוששים לקדושי השני, שהרי ממה נפשך, אם הסימן הראשון נחשב סימן אם כן היא כבר מקודשת וקדושי השני אינם חלים, ואם הסימן הראשון אינו סימן, אם כן היא קטנה עדיין עד הסימן האחרון וגם קידושי השני אינם כלום שקדושי קטנה שקידשה עצמה לא חלים, אבל עכשו שאנו חוששים גם לסימן האמצעי, אם כן תצטרך גם מהראשון שמא כבר היתה גדולה, וכן תצטרך גם מהשני, שמא הסימן הראשון אינו סימן ורק הסימן האמצעי הוא סימן. ומקשה על כך הערוך לנר,

שהרי זה ספק ספיקא ביחס לשני, ספק אחד שמא כבר בסימן הראשון היא גדולה, ואם כן היא כבר מקודשת לראשון, וספק שני שאף אם נאמר שאז היתה עדיין קטנה, מכל מקום אולי גם אחר הסימן האמצעי היא עדיין קטנה, ובספק ספיקא לא חוששים אפילו באיסור דאורייתא, ולתירוצו קושית המשנה למלך, אומר הערוך לנר שמדובר שהתקדשה אחר שהביאה הסימן הראשון, ואחר כך חזרה וקבלה קדושין מאדם קטן שיש לו סימן אמצעי, ואם הסימן האמצעי אינו סימן, אם כן אינה צריכה גט מהשני, שהרי ממה נפשך או שקידושי הראשון חלו, ואם לא, אז גם קידושי השני לא חלו, אבל עכשו שאנו חוששים גם לסימן האמצעי, צריכה גט גם מהשני, ואין להקשות על זה את אותה השאלה, אם כן זה ספק ספיקא, מפני שזה ספק בשתי גופים, ספק אחד בה, וספק שני במקדש ובאופן זה דעת השער המלך שלא נאמר הכלל של ספק ספיקא מותר.

26. הרמב"ם בהלכות טומאת צרעת פרק ח' הלכה ה' פוסק לגבי שער צהוב בנגע, שזה סימן טומאה, שצריך שיהיה אורך השער הצהוב כדי שיוכל להנטל בזוג, ואילו לגבי השער השחור שזה השער שמתהר את הנגע, כתב הרמב"ם

ואימתי מתחילים אחד עשר ימי זיבתה.

ואם לבשה את הבגד עם הכתם במשך שלשה ימים וגודלו של הכתם הוא יותר משלשה גריסים⁽²⁷⁾ [ששיעור כתם לטמא הוא רק אם הכתם בגודל של גריס ועוד

של דם על בגדיה ואינה יודעת מתי יצא ממנה הדם וממתי נטמאה [כל טומאת כתמים הינה מדרבנן, ומדאורייתא אשה נטמאת רק בראיה מגופה ולא בנמצא על בגדיה]. שמעתי אין "פתיח נדתה" ידוע, שאינה יודעת אימתי הם שבעת ימי נדתה

של קטן, לא שייך לומר, נחמיר ונחשיבנו גדול, מפני שמצד אחד זה חומרא ומצד שני זה קולא, ואין פה מצב מוחלט שהוא חומרא, ולומר שהוא גם גדול וגם קטן, זה בלתי אפשרי, לכן בהכרח פה מתפרשת ההלכה שזה ספק מתי יגדיל. ובאבי עזרי הקשה על הרמב"ם מדוע השמיט את הסימן האמצעי המוזכר בגמרא לגבי בן ובת. ומתוך, שדברי מר עוקבא 'הלכה כדברי כולם להחמיר' נאמרו בין לגבי בן ובת ובין לגבי דיני נגעים ופרה אדומה, ובפרה אדומה ובנגעים אין אפשרות לומר שניתנה הלכה על שלש שיעורים שהרי כפי שהסביר הגר"ח השיעור לחומרא הוא בתורת ודאי, ואם כן או שהחומרא הוא בקטן או בגדול, אבל אף פעם לא תהיה חומרא בתורת ודאי בסימן האמצעי. ומכח זה פירש הרמב"ם שדברי מר עוקבא אכן התייחסו אך ורק לשיעור הקטן והגדול בלבד, ואם כן גם לגבי בן ובת נאמרו רק שתי שיעורים אלה.

27. רש"י מפרש שהחשש הוא שמא הכתם הזה הוא משלשה ימים שראתה כל פעם שיעור גריס ועוד. ומקשה הסדרי טהרה [סימן ק"צ סעיף קטן ע"ד], הרי הכלל הוא שכתם מטמא למפרע רק עשרים וארבע שעות, ומדוע חוששים פה ליומיים וכתב השלמי יוסף לתרץ, שרק לגבי דברים שנוגעים לטמא למפרע, בזה חוששים רק לכ"ד שעות, אבל במה שנוגע להבא, חוששים שהכתם הוא מלפני יומים ושלוש, ולכן לגבי לטמא טהרות שנגעה בהם לפני שמצאה את הכתם, חוששים רק יום אחד, אבל לגבי שתהיה

שיעורו כדי שיוכל לכוף ראשן לעיקרן, כלומר, בשני הדברים פסק הרמב"ם לחומרא כמסקנת הגמרא 'וכלם להחמיר'. אולם הדבר קשה שהרי אם השער הצהוב והשחור, שניהם באורך שינטל בזוג, אם כן ממה נפשך, הנגע טהור, שאם זה מספיק אורך שהשער הצהוב כבר נחשב שער, אם כן זה גם אורך כלפי השער השחור ומטהר את הנגע, ומדוע הצריך הרמב"ם שהשער השחור באופן זה יהיה כדי לכוף ראשו לעיקרו. ומחדש רבינו חיים הלוי בדעת הרמב"ם, שדברי הגמרא 'וכלם להחמיר' לא בתורת ספק נאמרו, אלא כך התקבלה ההלכה. שבשער נאמרו כמה שיעורים, ולגבי כל נידון שיתעורר, השיעור הוא להחמיר בתורת ודאי, ולכן לגבי השער הצהוב הטמא, השיעור בתורת ודאי הוא כדי נטילת הזוג, ואילו לגבי השער השחור המטהר, השיעור הוא בתורת ודאי כדי לכוף ראשן, ולכן אף אם באותו נגע יהיה לנו שער שחור וצהוב כדי נטילת הזוג, לא נאמר ממה נפשך טהור, אלא הנגע טמא, מכיון שהצהוב שיעורו קטן והשחור שיעורו ארוך. אולם לגבי שיעורי גדלות של בן ובת פוסק הרמב"ם בהלכות אישות פרק ב' הלכה ט"ז שמשצמחו השערות והגיעו לכדי נטילת הזוג ועד שיגיעו שיכוף ראשן לעיקרו דנין בהם להחמיר בכל מקום לפיכך בכך ובכת נחשוב אותם גדולים להחמיר הואיל וצמחו כדי להנטל בפי הזוג ונחשוב אותם קטנים להחמיר הואיל ולא הגיע לכוף ראשן לעיקרן. ומשמע שרק בתור ספק מחמירים, מבאר הגר"ח שלגבי שיעור גדלות

כיצד, לבשה ג' חלוקות הברדוקות לה ומצאה עליהם כתם, או שראתה ב' ימים ראיית דם מגופה, וביום השלישי מצאה כתם על חלוק אחד, הן הן הכתמים המביאין לידי זיבה.

והוינן בה: השתא שלשה חלוקות, דלאו מגופה קחזיא, חיישינן. ראתה ב' ימים מגופה ויום אחד כתם על חלוק אחד, מיבעיא? ומה הוסיף רבי חנינא בסיפא, הלא זה קל וחומר מהרישא.

ומשנינן: מהו דתימא, כל כי האי גוונא אפילו מביאה קרבן זבה, ונאכל כדין קרבן ודאי.

קא משמע לן שזה רק חשש זיבה ומביאה (28) רק חטאת העוף הבאה על הספק שאינה נאכלת.

אמר רבא, בהא זכנחו השיב תשובה ניצחת רבי חנינא בן אנטיגנוס לרבנן: מאי שנא פחות מג' גריסין במקום אחד דלא חיישינן

קצת], והרי זו חוששת משום זוב, שמא בכל יום היה כתם נוסף בשיעור של כגריס ועוד. ואשה שרואה דם שלשה ימים ברציפות באחד עשר יום אחרי שסיימה שבוע נידות, נהיית זבה גדולה וצריכה לספור שבעה נקיים, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: אין בכתמים שכאלו משום זוב!

גמרא:

דנה הגמרא: מאן חכמים?

רבי חנינא בן אנטיגנוס היא.

דתניא: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: כתמים באופן שבמשנה שנמצא כתם בגודל של שלשה גריסים ועוד, אין בהן משום זוב. ופעמים שהכתמים מביאין לידי זיבה.

קרבן בעזרה אפילו לא בתורת ספק שזה ודאי חולין בעזרה. ולכן הוא מפרש שנעשית זבה לענין שצריכה לספור שבעה נקיים, אבל אין מביאה קרבן אף לא בתורת ספק. וכעין קושיה זו מקשה הרמב"ן גם לקמן דף נ"ג ע"ב לגבי אשה שמצאה כתם, ויום אחד כך ראתה דם, ודעת רבי שחוששת למפרע מהזמן שמצאה את הכתם, ופירש רש"י שהכוונה שמתחילה למנות ז' ימי נידות, מהיום שמצאה את הכתם, ולא ממחרת, מהיום שהתחיל הוסת, וגם שם הקשה הרמב"ן איך יתכן שנתחיל לספור ז' ימי נידה, מיום מציאת הכתם, והרי כל טומאת כתמים היא מדרבנן, ומדאורייתא אין זו ראייה כלל, וכתב בספר שלמי יוסף לתרץ שיטת רש"י, שסובר רש"י שהסיבה שכתם אינו מטמא מדאורייתא,

זבה מכאן ולהבא, חוששים שראתה לפני יומיים.

28. רש"י מפרש שני ימים וחלוק אחד, שהחידוש הוא שלמרות שהיו שתי ראיות מושלמות, וגם נמצא בכגד כתם, והיה מקום לומר שודאי ראתה ראייה שלישית, ויכולה להביא קרבן זבה בתורת ודאי ויאכלוהו הכהנים. וזה חדשה הבריייתא שאחרי הכל זה ספק והקרבן אינו נאכל מחשש שמא הוא חולין, וכיון שנמלק כדין קרבן, אם כן הוא נבילה שחולין שנמלקו הרי הם נבילה. ומקשה הרמב"ן על דברי רש"י מדוע אנו מחשיבים שהכתם בכגד יצטרף לראיה שלישית ומביאה קרבן מספק והרי כל טומאת כתמים אינה אלא דרבנן, ומדאורייתא כתם אינו נחשב לראיה כלל, ואסור לה להביא

לזכה, דאמרינן בתרי יומי חזיתיה. ובשני ימים אינה נעשית זבה גדולה.

שלשה גריסין במקום אחד נמו, נימא תרתי ופלגא גריסים מגופה חזיתיה, ואידך חצי נאמר אנב זוחמא של דם הנידות הגיעה לשם מאכולת, [מין כינים] והחצי הזה, דם מאכולת הוא.

ורבנן, כיון דאיכא לפלוגי לאלו שלשת הגריסים ועוד בגרים ועוד לכל אחד מאלו השלש יומא, לא תלינן במאכולת.

והוינן בה: ורבי חנינא בן אנטיגנוס סבר: ג' גריסין במקום א' הוא דלא חיישינן, הא בג' מקומות נפרדים, חיישינן!

הא אמרת בג' חלוקות בגדים, אין, בג' מקומות באותו בגד, לא!

ומשנינן: לדבריהם דרבנן קאמר להו.

לדידי, בג' חלוקות, אין, בג' מקומות, לא.

אלא לדידכו, אודו לי מיהת דהיכא דחזאי ג' גריסין במקום אחד, דאמרינן, תרי ופלגא מגופה חזיתיה, ואידך, אנב זוחמא דם מאכולת הוא!

ורבנן, כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא, לא תלינן.

תנו רבנן: הרואה כתם ואינה יודעת אם הכתם נוצר בבת אחת או בכמה פעמים במשך ימים אחדים,

אם יש בו בכתם שיעור כדי לחלק ג' גריסין, שהן כל אחד בגרים ועוד, חוששת משום זוב, שמא הצטרף הכתם משלש ראיות נפרדות של כגריס ועוד במשך שלשה ימים נפרדים והרי היא זבה.

ואם לאו, שהיה הכתם פחות משיעור ג' גריסים ועוד, אינה חוששת, שלא גזרו חכמים לחוש לכתם שהוא פחות משיעור גריס ועוד. ולפיכך אין לה לחוש שמא ראתה במשך שלשה ימים שלש ראיות שאין בהן שיעור כגריס ועוד.

שבא מדברים אחרים, וזה גם ההסבר בדברי רש"י לקמן בדף נ"ג שכיון שמצאה כתם ותוך פחות מעשרים וארבע שעות התחילה ראייה, זה הוכחה שגם הכתם בא מגופה, ולכן באופן זה הכתם טמא מדאורייתא ומתחילים לספור את ז' ימי הנדה מיום מציאת הכתם, וכל זה לדעת רש"י, אבל שאר הראשונים חולקים וסוברים שהסיבה שכתם אינו מטמא מן התורה, מפני שהיתה זו ראייה בלי הרגשה, ולכן אף אם ודאי בא הדם מגוף האשה, בכל זאת היא טהורה כיון שלא הרגישה ובלי הרגשה אין האשה נטמאת מן התורה.

הוא משום שזה לא בא בודאי מהאשה, וכיון שיש מקום לומר שהגיע הדם מדבר אחר, כזה דם אינו מטמא [מדאורייתא] אפילו אם באמת כן הגיע מן האשה, ולכן סבר רש"י שאם ראתה שתי ראיות תקינות ואת השלישית מצאה בבגדה, כיון שיש סברא לומר שזה המשך של שתי הראיות הקודמות, אם כן זה נחשב כאילו התברר לנו שודאי בא מגופה, עד כדי כך שיכולה להביא קרבן, אמנם אינו נאכל מחמת ספק, שמא בכל זאת אין זה מגופה, אבל לצד שזה בא מגופה, היא טמאה מדאורייתא ואין זה ככל כתם שטהורה מן התורה, מפני ששם אין לנו סיבה לתלות שבא ממנה יותר מאשר לומר

רבי יהודה בן אגרא אומר משום רבי יוסי:
אחת זו ואחת זו, חוששת! (29)

שחושש רבי יוסי שמא ראתה ביום הראשון כגריס ועוד, וביום השני בין השמשות ראתה פעם נוספת כגריס ועוד. וראיה זו של בין השמשות נחשבת לה לראיית יומיים, כי יתכן שמקצת מהראיה היתה ביום שעבר ומקצתה ביום הבא, ונמצא שראתה במשך שלשה ימים רצופים, והרי היא זבה.

ואילו חכמים לא חשו לראיית בין השמשות, וטעמם מתבאר לפנינו בגמרא.

אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה בן אגרא ג-גא
שחוששת לראיית בין השמשות, בשלא
בדקה. ונראין דברי חכמים שלא חששו
לראיית בין השמשות, בשבדקה.

והיינו: שרבנן ורבי יהודה בן אגרא משום רבי יוסי נחלקו בין בדקה ובין לא בדקה, ורבי הכריע כרבנן כשבדקה, וקרבי יוסי

כשלא בדקה.

ותמהה הגמרא, מה טיבה של בדיקה זו?

מאי "בדקה", ומאי "לא בדקה"?

שהרי אם בדקה את חלוקה בבין השמשות ולא מצאה כתם, ברור שלא ראתה אז, ומדוע חוששת לזוב לפי רבי יהודה בן אגרא משום רבי יוסי? [מאירי].

אמר רבא: אשכחתינהו לרבנן דבי רב,
דיתבי וקאמרי בביאור הבדיקה, הכא במאי
עסקינן, כגון: שבדקה את עצמה בזמן בין
השמשות, ולא בדקה חלוקה!

ואף את עצמה לא בדקה ככל אותו משך זמן "בין השמשות" שהוא לפי כל הדעות, אלא רק במשך בין השמשות דרבי יהודה [שהוא שיעור זמן הליכת חצי מיל לפני צאת הכוכבים]. אבל, ובבין השמשות דרבי יוסי, שהוא פרק זמן קצר ביותר הסמוך לצאת

הראשון, הרי עדיין קיים חשש שביום השני ראתה בין השמשות, ואם כן יש לנו רצף של שלשה ימים ונהיית זבה. ומתוך, שבדיני כתמים הכלל הוא לדעת הרמב"ם שכתם הנמצא דנים אותו כאילו עכשו ראתה דם ואע"פ שלענין לטמאות קדשים חוששים כ"ד שעות למפרע, לענין ספירת ימי נידות וזיבות, מתחשבים בשעת מציאת הכתם כאילו זו שעת ראייה, ולכן כיון שביום השלישי בדקה ומצאה כתם בשיעור שני גריסים ועוד, לכן שיעור גריס ועוד, נחשב שראתה עכשו ביום שלישי, והשיעור של הגריס ועוד השני, אם נאמר שראתה אותו בבין השמשות שבין היום השני לשלישי, אם כן יש לנו רק שתי ימים יום ב' שראתה בסופו, ויום ג' שראתה בתחילתו ושוב ראתה בהמשכו, ועל ידי

29. מבוואר בסוגיא שאף ברואה כתם בגודל שתי גריסים ועוד, נהיית זבה, שחוששים שמא ראתה גריס ועוד ביום אחד, והגריס ועוד השני בבין השמשות של היום השני והשלישי, ויש כאן רצף של שלשה ימים, ואם בדקה עצמה במשך כל בין השמשות ולא ראתה, אם כן יש כאן רק שתי ראיות ואינה נעשית זבה, ומפרש רש"י שצריכה לבדוק את עצמה גם בבין השמשות שבין היום הראשון לשני, וגם בבין השמשות שבין היום השני לשלישי. אולם הרמב"ם [איסורי ביאה פרק ט' הלכה י"ג] כותב שאם בדקה עצמה בבין השמשות של היום הראשון והיתה טהורה, וביום השלישי מצאה כתם שאין בו שלש גריסים, אינה חוששת לזיבה. ומקשה הסדרי טהרה בחידוד הלכות [לדף נב ב] מה עוזר לנו שבדקה ביום